

LBRIS

We know
books

Ion POPESCU TOPOLOG

LECTOR-LICTOR

– Cronici și articole literare –

Volumul II

EDITURA PASTEL, BRAȘOV, 2021

municam. Și tânjeam după această apropiere. Trăiam cam izolați cei cu *origine socială nesănătoasă*. Trăiam cum puteam prin camerele acelea neîncălzite niciodată, dar pentru aceea, ce timp fericit studențesc, de desfătare intelectuală am trăit acolo în universitatea clujeană, cu acei oameni mari în față – care au fost oameni mari – și-au fost, cei mai mulți – și nu numai la noi la Filologie, ci și la alte facultăți, unde mergeam, măcar să le vedem și să le auzim și noi somitățile lor: verișoara Viorica mă ducea la Medicina ei, să-i văd și să-i aud pe Papilian, Hațieganu, Goia, Benetatto; la Drept mergeam să-l audiem pe Traian Ionașcu; ba și la Matematică, pe Tiberiu Popovici. Nu înțelegeam mai nimic din demonstrațiile lui, dar ce distincție academică în expunerea lui. Mergeam la Chimie s-o ascultăm pe rectora noastră Raluca Râpan sau în laborator unde ținea cursurile și seminarele. Dar și alții veneau la noi în Amfiteatrul Pârvan să-l audieze pe Virgil Vătășanu la *Istoria Artei*. Era, de fapt, o suită de conferințe, cu proiecții, nu se dădea examen și participarea nu era obligatorie. Dar ce îngheșuală, și pe pervazurile ferestrelor se stătea. Flămânzi, uneori tremurând de frig în anotimpul rece, alergam de la un corp universitar la altul, bucuroși că am mai văzut și ascultat un om mare. Deci colegii, tare aș fi vrut să mi-i fi evocat cineva care a fost mai mult cu ei. Badiu, colegul meu n-o face. Și-ar fi putut, că din tot ce mai relatează în *Trecerea sa prin această lume* – mai ales perioada profesoratului, cea mai lungă – dovedește realmente calități de povestitor. Lumea școlii, în cartea aceasta a lui, e la largul ei, lumea școlii din zona Someșului Mare, nu departe de Clujul nostru universitar. Îi mulțumesc fiicei tale, iubite coleg, că mi-a trimis cartea ta, pagină vie a trecerii prin lumea în care ai trăit.

CUPRINS

AUTORI ROMÂNI

Jeni Acterian.....	5
„Jurnalul unei fete greu de mulțumit”	5
Vasile Alecsandri	9
văzut prin „Cele mai frumoase scrisori”	9
Vasile Albu-Andrieș.....	14
„Măgureni”, vol. I și II.....	14
Dumitru Almaș.....	20
„Decebal – eroul strămoșilor, strămoșul eroilor”	20
Gerda Barbilian	24
Omul cu expresie dublă: matematică și poetică. La o nouă lectură a Amintirilor Gerdei Barbilian.....	24
Ana Maria Barbu	28
„Ultimul cântec”	28
Eugen Barbu	30
„Jurnal”	30
Dumitru Băluță	34
Vibrația româno-basarabeană a limbii din scrierile domnului Dumitru Băluță	34
Radu Beligan	36
„Între acte”	36
Zoița Bogdan-Tripa	40
„Jurnalul unei eleve la Liceul Regina Maria – Deva”	40
Florin Brădeanu	43
„Convocarea zmeilor”, versuri, 1998-2008	43
Eugeniu Bucheru.....	45
„Istории nescrise, infamii neprescrise”	45
Adrian Buz.....	52
„1989” sau căutarea Sinelui.....	52
Alina Caraghin.....	57
„Pe trepte” sau Povestea cu o Pelerină	57
Iulian Cătălui	59
„Mari controversate literare”	59

V. Copilu Cheatră	61	Camelia Florescu	121
„Transilvania noastră”	61	„Nu-s o fată ca oricare”	121
Gabriel Chifu	64	Ligia-Dalila Ghinea	123
Maratonul câștigat în „Maratonul învinșilor”	64	Înălțarea la perfect în poemele din volumul „Tăcerile toamnei” ..	123
Ioan Chirilă	67	Dr. N.G.V. Gologan.....	125
Gânduri la a treia lectură a unei cărți.....	67	Un timp, o lume, un om: Dr. N.G.V. Gologan – „Amintiri”, ...	125
Victor-Nicolae Ciobanu.....	71	Diana Homescu.....	127
„Focul din vatră”	71	„Riscuri”	127
Romulus Cioflec	74	Gabriela Hornoiu	129
„Pe urmele Basarabiei”	74	„Dincolo de cortină (Jurnal de singurătate)”	129
Ion Ciurea	77	Dina Hrenciuc.....	131
Trecerile și regăsirile poetului Ion Ciurea	77	„Despărțire ratată”	131
Liviu Comșia	79	Florina Ilis	133
„365 de zile sau Întâlnirile și revelațiile Mariei Magdalena”	79	Despre compoziție în opera literară – note pe marginea	
Romița Mălina Constantin.....	81	romanului „Cartea numerilor”	133
„Partitură pentru ferestrele copacilor”	81	Iuliu Ionaș	139
Ștefan Danciu.....	83	„Cozmeștii”, romanul Ardealului Unirii	139
„Refugiul” – sau calea spre vindecare	83	Gheorghe Ovidiu Ionescu	147
Sever Dascălu.....	85	„Cărări ale timpului”	147
„Răsturnarea valorilor” sau autenticitatea monografiei	85	Manuela Ionescu	150
Liviu Nicolae Dârjan	88	„90 de zile. Gânduri din exil pentru fetița mea. Și nu numai...”	150
„Raiul și teama șobolanilor” sau Despre molima		Negoită Irimie	154
ce-o numim șobolaniță	88	„Bazar sentimental – Culori, sunete, cuvinte”	154
Cella Delavrancea	91	Constantin Ivănescu	157
„Scieri”	91	„Cerșetorul de azil” sau drama exilului	157
Elsa Dorval Tofan	98	Radu Lecca	162
„Masca pe figură” – Un observator obiectiv a două lumi.....	98	„Memorii 1931-1944: Joc ambiguu, între Führer, Mareșal	
Daniel Drăgan	102	și evreei din România”	162
„Mița – Jurnalul intim, secret și adevărat al Mariei Suru”	102	Adrian Lesenciuc.....	166
Ion Druță	108	„Balada”	166
Clopotnița, povestiri.....	108	Adrian Lesenciuc.....	168
Ion Dulămiță	114	„Cimitirul eroilor” – un roman alegorie și parabolă.....	168
„Cu Batalionul de moși «Avram Iancu»” pe Frontul de Vest	114	Adrian Lesenciuc.....	172
Pal Francisc	120	„Limbile vântului” – un roman insolit despre cuvânt (vorbire),	
Poezie... poezie.....	120	construit pe o teorie de caz medical	172

Florin Marcu.....	174	Constantin Noica	224
„Stăpânul neologismelor	174	„Rugați-vă pentru fratele Alexandru” sau Despre un filozof în	
Gh. Marian	176	închisoarea comunistă	224
„Marele bandit încearcă să-și schimbe numele”	176	Costin Obreda	228
Alex Maroiu.....	185	„Dora. Hoțul de gloanțe (vol. I), Blestemul (vol. II)”	228
„Anii cenușii. Vol. 1. Viața la periferie.” – sau comunismul		Ion Gavrilă Ogoranu.....	229
pe strada Rahovei	185	Un om pentru istorie: „Brazilii se frâng, dar nu se îndoiesc”,	
Alex Maroiu.....	189	vol. I și II, ...	229
„Anii cenușii. Vol. II. Prețul evadării: Povestea Silviei” sau		Magda Orghidan	240
comunismul în imaginea lui negativă și completă	189	„Magnolii” – Cuvânt la o primă carte	240
Alex Maroiu.....	195	Vlad Pârau	241
„Anii cenușii. Vol. III. Umbrele trecutului: Povestea lui Paul”	195	Rostirile poetului adevărat	241
Alex Maroiu.....	197	Ioana Pârvulescu.....	244
„Anii cenușii. Vol. IV. Minciună și trădare: Povestea lui Paul		„Întoarcere în Bucureștiul interbelic”	244
(continuare)”	197	Oana Pellea	246
Alex Maroiu.....	202	„Jurnal 2003-2009 – Cu o prefață de Ioana Pârvulescu”	246
„Anii cenușii. Vol. V. Sfârșitul unei ere”	202	Romeo Poenaru	250
Alex Maroiu.....	203	„Pedagogia olimpismului”	250
„Anii cenușii. Vol. VI. O revoluție ratată”	203	Ioan-Aurel Pop	254
Alex Maroiu.....	205	„Veghea asupra limbii române”	254
„Katia”	205	Ioan-Nicolae Popa.....	257
Alex Maroiu.....	207	„Un dascăl de «românie» în Țara Moșilor	
„Spre Occident” – sau ieșirea din comunism	207	– Profesorul Emil Popa”	257
Simona Mișuțiu	211	Liliana Popa	259
„Destinul, o jucărie stricată”	211	„Sașii la răscruce de vremi” sau despre societatea închisă	259
Simona Mișuțiu	213	Liliana Maria Popa – Ioan-Nicolae Popa:	266
„Fereastră spre mâine”	213	„Comoara de pe Arieș” – colecția de carte chirilică de la Muzeul	
Paul Mitu	216	Etnografic din Lupșa	266
Ce este epigrama? Temă pentru acasă. Epigrame.....	216	Mariana Popa.....	267
Elena Morar	218	„Filonul eredității”	267
„Rădăcini de Cer” sau Între învățătura biblică și viață.....	218	Sergiu Popovici.....	269
msi-maria	220	„Singuri prin lume” – sau cât de stringent este scrisul satiric?	269
„Pahar ancestral”	220	Mireille Rădou (director de proiect) Adina Berciu-Drăghicescu	
Constantin Noica	221	(coordonațor științific)	272
„Introducere în miracolul eminescian”	221	„Eroinele României Mari. Destine în linia întâi”. Un document	
		nemuritor, ca și dăruirea lor până la jertfă	272

Ioan Roman.....	275
Cuvânt de bună sosire.....	275
Jaques Săndulescu.....	278
„Povestea adevărată a unui evadat român din lagărul sovietic DONBAS”.....	278
Simion Săpunaru.....	281
„Cronica de la Rădești”.....	281
Vasile Scârnci.....	282
Un ofițer de front și o poveste ca un roman, respectiv: Vasile Scârnci: „Viața și moartea în linia întâi – Jurnal și însemnări de război 1916-1920, 1941-1943”.....	282
Mihail Sebastian.....	290
„Jurnal. 1935-1944”.....	290
Atila Socaciu.....	295
Lumea-ntregă e o scenă.....	295
Gheorghe Stoica.....	297
„Cartea vieții mele. Împlinirea destinului”.....	297
Lăcrămioara Stoie.....	299
„O minciună adâncă, plină de farmec”.....	299
Alexandru Surdu.....	301
„Filosofia ca sărbătoare – Alexandru Surdu la 80 de ani”.....	301
Pamfil Șeicaru.....	303
„Scrieri. Vol. I-IV”.....	303
Octav Șuluțiu.....	309
„Brașov”.....	309
Radu Theodoru.....	314
„România ca o pradă”.....	314
Angela Trușcă.....	318
„Spartacus”.....	318
Vasile Țepordei.....	321
„Au murit cu gândul și dorul de Basarabia”.....	321
Geo Dan Vârstnicu.....	324
„Îndrăgostit la 70 de ani”.....	324
Ioan Vlad.....	327
„Brașovul și Marea Unire”, vol. I, II, III.....	327

coordonator: prof. univ. dr. Ioan Vlad.....	331
„Hora Brazilor – Icoana la Zărnești a Marii Uniri”.....	331
Dorina Vladi.....	332
„Zece ierni” sau Cum se mai scrie proza feminină.....	332
Mircea Zăciu.....	335
„Jurnal 4”.....	335

AUTORI STRĂINI

Ales Adamovici – Daniil Granin.....	341
„Cartea blocadei: Leningrad. septembrie 1941 – ianuarie 1944”.....	341
Lena Andersson.....	346
„Pasiune pură” – o filosofie a iubirii.....	346
Paulo Coelho.....	349
„La Râul Piedra am șezut și-am plâns” sau: Despre fața feminină a lui Dumnezeu.....	349
Catherine Durandin.....	352
„Nicolae Ceaușescu – adevăruri și minciuni despre un rege comunist”, respectiv o biografie superficială.....	352
Mihail Gorbaciov.....	357
„Amintiri” – un om pentru istorie, dar și Utopia înțelegerii mondiale.....	357
Aldous Huxley.....	363
„Geniul și zeița”.....	363
Kazuo Ishiguro.....	366
„Rămășițele zilei”.....	366
Arthur Koestler.....	369
„Lunaticii – Evoluția concepției despre Univers de la Pitagora la Newton”.....	369
D.H. Lawrence.....	373
„Amantul doamnei Chatterley”.....	373
Moshe Olier.....	376
„Coincidențe – nuvele”.....	376
Bernard Schlink.....	379
„Femeia de pe scări”.....	379

Aleksandr Soljenițin	381
„Rusia sub avalanșă” – Plângerea prorocului Ieremia – alias Aleksandr Soljenițin	381
Rosemary Sullivan.....	389
„Fiica lui Stalin. Viața extraordinară a Svetlanei Allilueva”	389
Mihail Șolohov	393
Grigori Melehov – Iupul stepei	393

ESEURI ȘI ALTE SCRIERI

Așa, da: Rebreanu și-a adorat și adulat soția, pe Fanny (respectiv Ștefania Rădulescu) – o succintă opinie la articolul: „Liviu Rebreanu, bărbatul devorat de soție”, de Andreea Chiru, în revista Magazin istoric, iunie 2016	400
Eva-Maria	405
Fonfănel și Anacoluții	410
Gânduri la Marea Unire.....	412
Istoricul Ioan Vlad în Hora cu Brazi, la 70 de ani	414
Momentul astral al Marii Uniri, <i>Zborul de la Bacău la Blaj</i> (23 noiembrie 1918).....	415
O opinie privitoare la textul de pe placa de la Yedikule, care nu precizează <i>moartea de secure otomană</i> a domnitorului Constantin Brâncoveanu, a fiilor săi: Constantin, Ștefan, Radu și Matei, precum și a sfetnicului Ianache Văcărescu.....	419
Panzerere și tangoul.....	423
Sabin Badiu	427
„Trecător prin astă lume”	427

Editat de:

Editura Pastel Braşov
e-mail: editurapastel@gmail.com
Mobil: 0733.043.263

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

POPESCU-TOPOLOG, ION

Lector-Lictor : cronici şi articole literare / Ion Popescu-Topolog. -

Braşov : Pastel, 2013-2021

2 vol.

ISBN 978-606-658-044-1

Vol. 2. - 2021. - ISBN 978-606-658-322-0

82.09

AUTORI ROMÂNI

Jeni Acterian

„Jurnalul unei fete greu de mulţumit”

Editura Humanitas, Bucureşti, 2008

Orice creaţie artistică (şi cu atât mai mult una literară – mai ales proză sau teatru) îţi aduce în faţa ochilor (a minţii) fiinţe omeleşti, surprinse în cele mai diverse ipostaze, situaţii, relaţii cu alte fiinţe, inclusiv vieţuitoare sau obiecte, însufleţite, adică primind întruchipări, însuşiri umane. Şi-aceste fiinţe, cărora aparţii şi tu (ca receptor), te atrag, te interesează, intri în contact cu ele, le aprobi, le respingi (total sau parţial), le admiri până la cel mai înalt nivel (sublim, tragic sau comic), le respingi (tot aşa, până la un anumit nivel), le înţelegei, le iubeşti, le tolerezi sau le abandonezi, nefiind interesante, tocmai prin ceea ce trebuie să fie: *fiinţe umane*. Simplu: simţi, trăieşti cu ele, le judeci – mai mult sau mai puţin obiectiv, dar le judeci, le încadrezi şi aşa mai departe. Oricum, rar se întâmplă să fie atât de anoste, searbăde, plictisitoare – doar triste figuri – încât să le abandonezi, fiindcă nu-ţi spun mai nimic. Jeni Acterian citeşte o mulţime de cărţi şi ea însăşi ne spune care i-au plăcut, care nu (e drept, motivând prea puţin, adică spunând: neinteresant, slab, şters, mediocru etc. sau: excelent – Proust sau Caragiale, de exemplu). Dar ea, ea ca fiinţă umană, în vastul ei *Jurnal*, cum apare? Ei, aici e chestiunea: elevă (în particular, la un pension elevat), unde-şi dă examenele de clasa a VI-a, apoi baccalaureatul, apoi ca studentă (în filozofie) şi absolventă, angajată de Mircea Vulcănescu funcţionară, apoi face regie de teatru şi e în compania actorilor şi regizorilor, de exemplu, Liviu Ciulei. Nu apare sau apare exact cum spune ea pe zeci de pagini: într-o stare de totală plictiseală, anostă, tristă, absurdă. Din păcate, şi cititorul, n-are cum s-o la în atenţie decât aşa cum se prezintă. Tristă, plictisită, aşteptând minunea unei

schimbări – una greu de definit, măcar că face câte ceva: își dă examenele și le ia cu brio, fiindcă e foarte deșteaptă, intră la facultate (tot cu examen de admitere) fără vreo dificultate, deci studiază, dar se plânge mereu că e în criză de timp, deși lenevește destul. Nu prea se organizează, le rezolvă cu heurup-ul, sare de la una la alta, e tot prin sălile de cinematograf, merge la concerte, îl admiră pe Enescu și pe alții – pe unii îi apreciază negativ, chiar dacă sunt de renume, e foarte deschisă și hotărâtă în aprecieri, foarte personale și, evident, total subiective. Are prietene, și bune (Alice Botez, cea mai prietenă) și neinteresante (Marieta Sadova), și prieteni (celebra generație: Eliade, Ionescu, Cioran, Noica, Țuțea) și alții, pe care-i apreciază diferit, de multe ori negativ, la fel îi judecă și pe profesori (Ion Petrovici, Nae Ionescu) și cu + și cu -, dar istoria trece pe lângă ea. De fapt, viața. Și scrie un *Jurnal*, deci o confesiune, o mărturisire, un document. Și spune tot timpul că doar pentru ea îl scrie, din nevoia acută de mărturisire, ca să nu înnebunească cu adevărat sau să se sinucidă. Dar că singură îl va arde la un moment dat, căci nu vrea să cunoască nimeni disperarea ei. S-a întâmplat însă că fratele, Arșavir, a salvat acest jurnal – poate în perioada bolii ei, o boală incurabilă, care a lovit-o către 40 de ani, murind după patru ani de chin. Deci destinul i-a fost tragic, a lovit-o așa cum și l-a anticipat, deși spune că frica de moarte a torturat-o. Deci ea n-a vrut păstrarea jurnalului și cu atât mai puțin publicarea. N-a vrut nici fratele ei, Arșavir, păstrătorul. A acceptat publicarea cu puțin înainte și de moartea sa. Și-atunci, editoarea, Doina Uricariu, a făcut bine cu insistența publicării? Ea, editoarea, și-apoi încă mulți critici literari și cititori consideră acest jurnal o capodoperă. Și-ntr-adevăr, ca scriitură, ca text literar, spirit de introspecție, sinceritate a mărturisirii, e revelator. Autoarea e foarte inteligentă și cultă. Și lucidă până la nebulie. De altfel, aceasta o chinuie: luciditatea, fapt care o duce la disperare, văzând lumea ca pe o turmă de ființe mângâtoare și-atât. E disperată că trebuie să trăiască, totuși, într-o astfel de lume, fiindcă n-are alta. Și-atunci: sinuciderea ar fi soluția, dar n-are destulă forță să facă pasul. Și-apoi, sunt, totuși, și lucruri frumoase (natura – observația naturii e magistrală, cu notații de mare finețe, fie că e vorba de ploaie, soare, iarnă, primăvară, toamnă – spune că toamna în București e ca o regină etc.), deci ar fi și motive de bucurie, dar angoasa: „...Singura consolație în toată farsa asta tristă și monotona care se cheamă viață este că, în

definitiv, este sigur că într-o zi voi muri. Vezi Doamne, dacă n-aș fi sigură de asta nu mai știu ce-ar fi cu mine. Faptul că uneori mi-e frică de moarte (faptul chiar că de *cele mai multe ori* mi-e frică de moarte) nu înseamnă în privința asta nimic. Dacă în momentul cel mai acut de teroare în fața morții aș afla că nu voi muri niciodată, chiar atunci asta n-ar însemna ușurare, ci disperare. Căci, în definitiv (ce să ne mai ascundem după degete), ce ne mai rămâne în afară de moarte? Nimic. Dacă n-am fi siguri nici de ea...” (pg. 165) Și tot așa, cu astfel de frământări (panseuri), de înaltă meditație, privind inutilitatea vieții, starea de plictiseală și de respingere a lumii în mijlocul căreia, totuși, trăiește – uneori chiar cu bucurii – mai ales în timpul studiilor universitare – și cu prietene și prieteni adevărați. Trece prin cei mai frumoși ani ai vieții: 18-28, hărțuindu-i sufletul, aproape ignorând trupul sănătos și toată frumusețea fizică de care e, totuși, conștientă. Respinge orice informare de ordin social, politic, în consemnările ei aproape lipsind tot ce s-a întâmplat între 1935-1947. Da, spune că se vorbește tot mai mult de un război, că până la urmă chiar are loc, fratele ei Haig moare în luptele din Kuban (a fost trimis în linia întâi ca alternativă la condamnarea ca fost legionar), mai consemnează că a murit subit Nae Ionescu, dar atât, și i-a fost profesorul adulat la facultate. A murit tatăl ei. „A murit tata.” Atât. Dar au loc niște întâmplări teribile în Europa – s-a prăbușit Franța, a căzut Parisul în care a umblat și l-a admirat, au avut loc asasinate grave, a fost sfârtecătă țara, pe ea n-o interesează, nu consemnează nimic, doar că totul e urât din cauza oamenilor și-i e rușine că e și ea o ființă între bipezii ăștia urâți. Din păcate, nu e nici ea altceva decât om. Care se plânge interminabil că trebuie să ființeze, că nu are puterea să se sinucidă. Parcă ar fi atât de important, când războiul – de exemplu – s-a întors din Răsărit, că țara ei a intrat sub cizma bolșevică, că valorile – chiar ale ei – sunt strangulate. Pe parcursul anului 1946 însemnările sunt legate, în sfârșit, de relația erotică cu filosoful Alexandru Dragomir. Deși și-au dăruit și trupurile, ceva nu merge. De fapt, se izbesc orgoliile. Mitocănia lui o sfâșie, își spune mereu că modul în care o ignoră săptămâni la rând e intolerabil, nu poate ieși din obsesie, oricât încearcă și cu alți bărbați: Tâmpitul acela – un filozof mediocru – a devenit spinul din inimă. Mândria ei de fată frumoasă și de mare rafinament intelectual e zguduită rău și nu găsește ieșire. Netotul o joacă și ea e disperată: „...S. n-a dat nici un semn de viață. Măine e exact o

săptămână de când mi-a tras chiuul. El așteaptă iar ca eu să-i dau telefon. E nebun. Nu s-a lămurit încă? N-a văzut că nu dau nici un telefon? Mai bine-mi tai mâna. E un monstru. Îl urâsc. Are să dureze cât?! Nu știu. Sigur că nu știu. De unde să știu? Trebuie să mă controlez. Chiar dacă voi înnebuni de dorul lui tot trebuie să mă controlez. Monstru. Până la urmă, orgoliul mă salvează din aventura asta. Altfel aș fi o cârpă. E bun la ceva defectul ăsta pe care-l târâsc din fașă...” (pg. 451). Până la urmă, va eșua și experiența erotică, din cauza amândurora. Va mai încerca vreo câteva, inclusiv un mariaj cu un actor, dar degeaba, nici unul nu se ridică la ceea ce înseamnă pentru ea omul iubit. Și astfel ajunge la vârsta de 30 de ani, reintrată în aceeași stare în care a fost toți anii de până acum: „...30 iulie 1947. Trebuie să fiu bolnavă. Sunt pradă lăncezelii și tânjesc tot timpul după somn. Și totuși, nimic nu mă doare. E ceva putred în direcția psihologică. Mi-ar trebui un stimulent sufletesc, echivalentul psihologic al unui fortifiant. Dar nu-mi găsesc rațiunea de a fi, iar nu mă pot păcăli că am de ce trăi. Ce obositoare e pentru ea însăși o ființă ca mine...” (pg. 497) După atâția ani și-n fața unei asemenea mărturisiri de sute de pagini, n-ai cum să nu rămâi uluit. Adică capacitatea de a-și fi consemnat atât de consecvent, de îndârjit, drama. Spusă aproape impudic de sincer și de aceea atât de omească. Chiar dacă e vorba de o stare bolnăvicioasă. O accepți, fiindcă, de fapt, e și normală, e și plăcută și frumoasă, și superinteligentă. Poate o neînțeleasă de lumea timpului ei. Dar cine e înțeles în timpul lui, un lucid, un neadaptat, un oponent total al compromisurilor și-al mediocrității? O doare că grosul oamenilor e așa cum e, că nu se zbate să se schimbe. De fapt, asta vrea: o lume frumoasă și antrenată în ceva frumos. Dar aceasta e lumea ideală și ea trăiește într-o himeră. Drama lucizilor, a eroilor literari camilpetrescieni, a schizoidismului cioranian, cu care, de altfel, corespundează și declară mereu că e din lumea lui. Autoarea acestui masiv jurnal e o față deșteaptă foc și nefericită în hipersensibilitatea ei. Așa a făcut-o natura și n-are cum să te lase indiferent starea ei, suferința. Numai o iubire sinceră și totală ar salva-o, dar n-o găsește. Și dacă ar fi găsit-o, n-am mai fi avut jurnalul. Nu cred. Tot l-ar fi scris, pentru sufletul ei, pentru a-și da seama de ființa ei. Deci a procedat ca un scriitor adevărat. Foarte talentat și instruit pentru scris. Perfect.

Vasile Alecsandri

văzut prin „Cele mai frumoase scrisori”

Ed. Minerva, Biblioteca Pentru Toți, București, 1972

Din dorința unei documentări cât mai complete pentru romanul „Mari Doamne ale Unirii”, am luat în studiu, printre altele, și *Scrisorile* lui V. Alecsandri, în ediția Martei Anineanu, Ed. Minerva, București, 1972, Biblioteca pentru Toți. Și ce revelație! Abia acum pot spune că îl cunosc, îl trăiesc în toată ființa lui, pe acest minunat om. Îl văd pe toate dimensiunile existenței lui: de la școlarul lui Cuénim, la studentul parizian, de la pașoptistul înflăcărat la unionistul hotărât și altruist – cedează la oferta de a fi domn pentru altul pe care-l consideră mai potrivit: Al.I. Cuza – și sare în sprijinul său –, de la omul politic la cetățeanul de omenie, acolo pe domeniul său de la Mircești, la îndrăgostitul îndurerat căruia iubita (Elena Negri) îi moare în brațe la Istanbul, în drum spre țară, venind din Italia, unde încercase salvarea ei, ducând-o într-o climă mai blândă și îngropând-o în cimitirul grecesc al mănăstirii Pera, de la generosul ce sare să-i ajute și să-i aline pe alții, cu adevărat loviți de soartă (N. Bălcescu), în fine, de la omul de cultură complet (pur și simplu, a pus bazele cadrului modern de cultură – respectiv cel romantic – în plan literar –, în care-și înscrie propria creație – la părintele dedicat în relația cu fiica sa Maria, sau fratele său mai mic, Ion (Iancu) și mai ales ca prieten statornic al tuturor celor vrednici, care s-au constituit în acea generație de aur, făuritoare a României moderne. Pagină de pagină, fiecare scrisoare devine documentul clar, nemuritor, despre oameni și evenimentele timpului său. Ce poate fi mai relevant și mai important în timp? Mai ales că relatările se întind pe un spațiu foarte mare: de la Mircești – devenit un fel de *axis mundi* –, respectiv din Moldova – cea mai scumpă vatră dăruită de Dumnezeu lui – la întreaga Europă, până la Anglia „Negustorească”, Germania cea învățată și „Sfânta” Rusie – după cum îi scrie prietenului său Eduard Grenier – fostul secretar particular al domnitorului Grigore Ghica – acum lovit de războiul franco-prusac din 1870-71 – respectiv casa fi-

indu-i bombardată – încurajându-l pe ideea că Franța Luminilor nu va fi niciodată îngenuncheată, doar înfrântă într-un război nehibzuit. Pentru a-i liniști sufletul, îl cheamă la Mircești, raiul adevărat al său. Am fost, bineînțeles, atent la scrisorile în care face referire la prietenul său, acum domnitor, Alexandru Ioan Cuza, pe care l-a sprijinit cu toate puterile, influența și prețuirea sa. Nu ocolește dezamăgirea finală, dar nu deznădăjduiește. Ceea ce a înfăptuit Cuza și generația sa merge înainte cu alți iubitori de țară unită. Credința aceasta îi e nestrămutată și le-o transmite și altora prin tot ce-i stă în putință, chemându-i la acțiune, la inițiative și realizări. Mai ales în domeniul culturii, convins că aceasta este dovada vitalității unui popor, a puterii lui de creație. Actul – prin jertfa de sânge a dorobanților și căciularilor – Independenței de la 1877 îl entuziasmează, după cum îi scrie prințesei Aglae Allaux, fiica domnitorului Grigore Ghica și soția francezului Anton Allaux: „...Mă întorc în țara mea, ca să fiu cu totul al ei. Am nevoie să fiu scutit de orice preocupare personală pentru ca să admir în voie vitejia îndârjită a tinerei noastre armate. Ce lucru uimitor! Nu-i așa? Simpli țărani, smulși de la plug ca să devină dintr-odată eroi. Inima mea a luat proporții care mă înăbușă, de când cele petrecute la Grivița. În sfârșit, suntem cineva în lumea asta” (V. Alecsandri către Aglae Allaux, 5 oct. 1877). Deci, la nevoie, el, țăranul, care lucrează pământul, dar creează și doina și balada, lasă plugul și pune mâna pe armă, pentru a-și apăra și asigura independența sa, respectiv a țării sale. Și el, poetul, îi va cânta vitejia și jertfa (vezi vol. „Ostașii noștri”). Dar, întorcându-ne la creația spiritului – cultura – de-acolo din cuibul său, din raiul său de natură, scrie în toate părțile și la toți inițiatorii de acte de cultură, îndrumându-i și încurajându-i să înfrunte orice piedici, să conteze și pe sprijinul său, cu fapta, cuvântul și scrisul său. Corespondența cu *junimiștii* și redactorii *Convorbirilor literare* e bogată și entuziastă. Iacob Negruzzi și Titu Maiorescu sunt înaintemergătorii săi, dar e bucuros și pentru ceea ce face Al. Odobescu cu *Revista Română*, sau Hașdeu cu revistele sale satirice și istorice, Iosif Vulcan în Transilvania, cu *Familia*. Dar nu numai aceștia. În mai multe scrisori către conaționali sau francezi, discută pe larg marile sale realizări: *Poeziile populare*. *Balade* – traduse și în franceză – un adevărat act diplomatic – și teatrul. El e pionierul, arătând cât de importantă este această tribună morală. Se plânge că încă nu s-a format și o puternică echipă profesionistă de actori – îl laudă cu toată sinceri-

tatea pe bietul Matei Millo cu trupa lui, mai mult de amatori, dar tot e ceva. Simte însă că marii actori sunt pe-aproape, vin, și teatrul românesc va atinge culmi nebănuite. Cu totul specială este – așa zice – *Scrisoarea către Iacob Negruzzi, din Mircești, 8 ghenar 1872*, în care Alecsandri își spune părerea asupra scrierii ortografice a limbii române – **aceasta, într-o perioadă de tot felul de elucubrații ale unor pedanți: mai ales ardeleni în tendința lor latinizantă.** „Să ne ferim – scrie Alecsandri redactorului *Convorbirilor* – dar de mania celor ce voiesc a împodobi limba română cu un vâl de pedantism și să ne gândim că trăim într-un secol unde avem multe de învățat, într-un secol de activitate producătoare, pentru binele comun al omenirii, iar nu în acel timp de trândăvie în care filosofil din Bizanț se cufundau în certe asupra ortografiei, pe când otomanii erau sub zidurile orașului... eu sunt de părere să respectăm armonia limbii, să ne conducem de notele ei melodioase...” (pg. 208), cu alte cuvinte, să aplicăm principiul fonetic, să scriem cum vorbim. În continuarea scrisorii, Alecsandri vine cu exemple concrete de rezolvare a scrierii, exact în direcția pe care o va urma și Titu Maiorescu, care pune aproape definitiv la punct lucrurile, cu studiul „*Despre scrierea limbii române*. Tocmai el, un ardelean. Un punct emoționant în Scrisori este cel al premierei *Cântecul gintei latine*, la concursul de la Montpellier – Provence – Franța. Premiera o consideră triumful patriei sale, după cum îi scrie lui Frédéric Mistral, președintele juriului: „...România a tresărit de bucurie văzând surorile ei latine trimițându-i, sub forma unui succes literar, manifestarea neprețuită a simpatiei lor...” (pg. 259). Corespondența cu Eduard Grenier e între cele mai bogate și vestea ce i-o dă acesta că-și va scrie *Amintirile* din timpul petrecut în Moldova, pur și simplu, îl întinerește cu 25 de ani. „Fixezi pe hârtie amintirile dumitale din Moldova. Bravo!... Le gust dinainte... ce portrete ai să scrii asupra lumii din lași... cu tineretul său entuziast și patriot, cu buchetul său de femei frumoase, cu farmecul originalității sale... La lucru, dragă prietene,... Scrie, scrie, fă-mă să re-trăiesc în acest trecut de idei, care are toate aparențele unui secol...” (pg. 315) Sigur că era de așteptat ca numărul cel mai mare de scrisori să-l aibă ca interlocutor pe Ion Ghica, prieten până la moarte. Aceste Scrisori, strict epistolare, par să le completeze pe cele literare, pe care nu le-a dat (doar trei: Vasile Porojan etc.) conform convenției făcute cu Ion Ghica, acesta adresându-i un număr mult mai mare, tipărite cu

titlul: „Scrisori către V. Alecsandri”, volum memorabil în literatura română, dată fiind valoarea lor de frescă a unei epoci. Scrisoarea din 15 oct. 1882 e poate cea care se apropie cel mai mult de o scrisoare – de tipul celor ale lui Ion Ghica – de unde deducem, încă o dată, că doar timpul, consacrat preocupărilor – mai ales dramaturgiei – nu i-a permis să se extindă spre epistola literară. Totuși, această scrisoare devine mai mult decât moravuri literare, fiindcă îl aduce în atenție pe Macedonski cu atacurile lui neinspirate la unii autori ai epocii (de ex. Eminescu), inclusiv asupra lui. E interesant episodul și chiar amuzant, dar și informația că la Iași s-a inaugurat statuia lui Ștefan cel Mare, ce dăinuie și azi. Ne reține atenția – documentar, mai ales – că el însuși va scrie cunoscuta *Odă la statuia lui Ștefan cel Mare*. Mai multe scrisori – cum spuneam – merg spre junimiștii Iacob Negruzzi și Titu Maiorescu. Mai ales pe acesta din urmă îl cultivă – să spun așa – fiindcă îi simte pregătirea de nivel european, pregătire ce-i dă dreptul de a fi cel mai îndreptățit cenzor literar. Deci unul valoric. În plus, *Junimea* și *Convorbirile* aduc suflul tânăr, pe linia sincronizării cu *Lumina occidentului* – cum îi va spune Lovinescu mai târziu: *Ex occidente lux*. Deci și Alecsandri, ca scriitor responsabil, e convins că a sosit momentul să se așeze un filtru calitativ prin care să treacă producția literară a vremii și să fie trasat clar drumul pe care să se meargă, respectiv cel al valorii estetice prin *condițiunea materială* și cea *ideală* a poeziei – după cum va cere Maiorescu, prin cunoscutul studiu. Alecsandri e atent la noile idei, fiindcă el însuși, cu scrierile sale, va fi supus filtrului, întrucât aceasta e legea: cea a gramajului aur, și cenzorul autorizat – e clar și pentru el – e ardeleanul școlit la Viena, Berlin și Paris – Maiorescu. Din păcate, nu avem prea multe informații privind poziția lui Alecsandri față de Eminescu. Sau cunoscut direct, au avut vorbire? Nu știm. Eminescu e produsul *Junimii*, al *Convorbirilor*. Participa la ședințele ei (e drept că era cu Caracuda), Alecsandri venea rar și era un fel de sărbătoare prezența lui. I se și rezerva un scaun separat. Cei care ne-au lăsat *amintiri* de la *Junimea* nu pomenesc mai mult. Deducem că o comunicare directă, mai apropiată, între cei doi nu a avut loc. Se afla Alecsandri într-un fel de aureolă și-acolo sta? Cam da. I-o privea Eminescu ironic? Nu, sigur nu, și dovada concludentă e caracterizarea – cea mai extinsă, de trei strofe – ce i-o face în *Epigonii*, numindu-l *rege al poeziei*. Ce putea să-i consacre mai mult? Și cât de detașat total de orice orgoliu! Ei, Alecsandri e

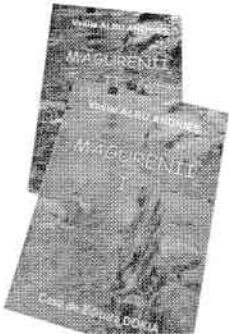
total departe de el. Aceasta nu-l împiedică să răspundă invitației (făcută de Ion Ghica sau de Maiorescu?) de a conferenția la Ateneu pentru o colecție de bani în vederea tratării „nefericitului de Eminescu... în ciuda lui Macedonski, Bolnavul va fi în curând transferat la Viena, într-o casă de sănătate. Să dea Dumnezeu să se vindece” – îi scrie, la 22 oct. 1883 chiar lui Ion Ghica și-i mai spune, cu evidentă sinceră satisfacție, că, datorită numelui său, a fost atâta public, încât s-a strâns suma de 2.000 de franci. De fapt, conferința a constat – arată Perpessicius în *Jurnal de lector* – mai mult din citirea unui fragment din piesa *Fântâna Blanduziei* (vezi notele de la subsolul paginii). Altceva mai mult pentru Eminescu, nu știm să fi făcut (evident, cu rezerva că nu am efectuat niște cercetări de arhivă speciale). Nu știm nici cât de mult a citit poezia eminesciană, nici cât de receptiv a fost față de aprecierea ei de către Maiorescu în studiile „Direcția nouă...” și „Eminescu și poeziile lui”. Știm de catrenul-răspuns la unele critici comparative între creațiile celor doi, apărute și continuând să apară: „E unul care cântă mai bine decât mine./ Cu-atât mai bine țării și lui cu-atât mai bine./ Trăiască și să crească, s-ajungă cât mai sus,/ La răsăritu-i falnic, se-nchină-al meu apus.” Corect, n-avea de ce să coboare de pe pedestal. El a fost *deschizătorul*, Eminescu a fost *geniul*, evoluat exact pe direcțiile înaintașului. Erau și firi complet deosebite. Eminescu – boemul, Alecsandri – boierul. Deosebirea e clară, Alecsandri a acceptat onorurile de curte – cum se spune – la Casa Regală – Cercul reginei Elisabeta (Carmen Sylva), Eminescu a trecut o singură dată pe-acolo, evident, invitat de regină – nu știu cine l-a dus –, dar a doua oară n-a mai călcat la Peleş. Invitația reginei, chiar era bine intenționată – voise să-l cunoască și să-l ajute, numai că Eminescu era alt aluat, chiar dacă din același pământ al Moldovei, ca și Alecsandri. Remarcabilă este apoi solidaritatea lui Alecsandri cu unii colegi de breaslă, exemplul cel mai concludent fiind Grigore Alexandrescu „...aproape uitat de-atâta vreme, deși a avut mai mult drept la recunoștința compatrioților decât alții, cărora li s-au ridicat statui...” (pg. 337 – Scrisori către Alex. Papadopol Calimah, Paris, 28 februarie 1880) Deci din Paris Alecsandri se gândește la cel mai important poet din Muntenia, înainte de Macedonski, pe care nu-l înghite deloc (vezi atacul pe tema Premiului Năsturel-Herescu, acordat lui Alecsandri). Intervenția pentru Gr. Alexandrescu, bolnav la pat de mai mulți ani, apare și în alte scrisori – probabil și pentru că constantul său prieten,

Ion Ghica, l-a evocat și el într-o amplă scrisoare, cum o făcuse și cu *Nicu Bălcescu*. Numărând, de altfel, la sfârșit – cum o face și editoarea Marta Anineanu – vom constata că lui Ion Ghica i-a adresat cele mai multe scrisori. Vin la rând: Iacob Negruzzi, Marie Bogdan (fiica sa), Eduard Grenier, Ion Alecsandri (fratele său) diplomatul și scriitorul, traducătorul, George Bengescu, soția sa Paulina, Titu Maiorescu, Kogălniceanu, Al. Papadopol-Calimah, Frédéric Mistral (președintele Mișcării Felibrilor din Provence), Alex. Hurmuzachi, Zulnia Sturdza – căreia i se confesează foarte cald, inclusiv despre boala care-și arătase colții încă din 1887 (el moare la Mircești, în august 1890, din afecțiune hepatică și pulmonară), fiind îngropat în grădina casei din Mircești, toposul – raiul – pe care l-a cântat, poate în cel mai bun volum al său, „Pasteluri”. În final, spunem că *Scrisorile* lui Alecsandri – încă o dată, pe baza ediției Martei Anineanu, din colecția Biblioteca pentru Toți – devin o oglindă cu dimensiuni mari, în ale cărei lumini se mișcă un om deschis timpului, un patriot până-n măduva oaselor, un scriitor vizionar, coloană de marmură neatinsă de patina timpului la începuturile de modernizare ale literaturii române, un clăditor de Românie modernă. Exact așa cum l-a surprins, în poemul său *Epigonii*, discipolul dus mult mai sus decât el, Mihai Eminescu.

Vasile Albu-Andrieș

„Măgureni”, vol. I și II

Casa de Editură Dokia, Cluj-Napoca, 2013

Măgureni e în primul rând un roman istoric și nu povestea unei familii, a unui neam, cu succesiunea lui de generații, precum au realizat alți scriitori ardeleni, Ion Lăcrănjan: *Cordovanii*, Iuliu Ionaș: *Cozmăștii*, Cornel Lazăr: *Drumul Țării*, Gh. Marian: *Marele bandit își schimbă numele*, cuprinzând fiecare o anumită zonă geografică, încât acoperă aproape tot Ardealul, din partea Oradei până încoace către izvoarele Mureșului și Oltului.

Deci în *Măgureni* nu e istoria unei familii numeroase, ci a unei localități – Măgura – din Munții Apuseni, din Țara Moților, și astfel, lată, avem cuprinsă și această zonă geografică, ceea ce e foarte important, fiindcă n-o aveam redată într-un tablou vast socio-uman, cu încadrare telurică și proiecție cosmică. Apoi, trebuie reținut de la început că localitatea aceasta și lumea ei sunt surprinse într-o deschidere politică și cultural-religioasă largă, încât ai impresia că ești cu adevărat undeva într-un punct geografic al României și Europei. Deci o lume care umblă, cunoaște, e informată, instruită – atât cât a putut urma școlii –, a participat în războaie, citește ziare, ascultă radioul, colportează știri etc., o lume care participă – cum s-ar spune – la mersul lumii, fiindcă e și ea o parte a acestei lumi. Și nu sunt numai moți în această carte vastă, ci și alte neamuri: unguri, sași, evrei, funcționari regăteni, jandarmi și învățători, nemți. Comunitatea măgurenilor intră în vizorul autorului începând cu anul 1940, de grea încercare pentru România Mare și vine până la momentul căderii comunismului. Deci, mai bine de o jumătate de veac. Sigur, apar familii și-aici, că orice comunitate umană, localitate, e alcătuită din familii, ș-n tabloul realizat de Vasile Albu-Andrieș în prim-plan apar familiile: Herculea, Ion și Sabin, Niculae, cu soțiile și copiii, și-a sasului Krauss, cel ce ține crâșmă și joagăr, și-apoi, toți consătenii lor de pe raza comunei și aria împrejmuitoare între Bala de Arieș – Câmpeni – Abrud, precum Mitraș Lobodă – mare povestaș, cărăuș în sat, cu calul lui numit Hitler, Paladica, mama lui Todoruț Oprișă – maior în armata română, devenit consilier al mareșalului Ion Antonescu –, preoții Vidrean, Stoian, Zada, învățătorii Șerban, Pamfiliiu, apoi alți săteni: Pițulă, Banu Pițulă, Dancu, chiar și un grup de legionari, în frunte cu Petru Lătureanu, Victor Stopa, Stânicel și alții, lume după lume, femei cu nume frumoase, românce: Linuța, unguroaice: Marika, săsoaice: Ilse, evreice: Sara, fete: Getuța, Marioara. Deci stau în atenția autorului o mulțime de alcătuiți familiale, dar nu una cu ramurile ei, care să se întindă pe un timp îndelungat și să acopere o istorie. Poate cea mai întinsă poveste e cea legată de colonelul neamț Hohenheim – puțin confuză și trasă de păr. Interesul în lectură vine din mulțimea de întâmplări nemaipomenite, legate de personaje, întâmplări care, la un loc, țin amplul tablou al satului din perioada dată, dar cu impresia că așa a fost acel sat din vremuri ancestrale. Această perspectivă o între-